

De beste bank is een genationaliseerde bank

24/05/13, 00:00

Instellingen die niet failliet mogen gaan, zouden preventief genationaliseerd moeten worden.

Verschuillende commissies buigen zich over bankregulering. De commissies Likannen en Wijffels, het Finance Sustainability lab en Van Rompuy negeren daarbij ten onrechte de mogelijkheid van nationalisatie van het hele bankwezen. Nationalisatie van banken, nog voordat zij failliet gaan, is uit economisch oogpunt dringend gewenst. Banken zijn door hun omvang zo'n belangrijke factor in het financiële systeem, dat hun faillissement de hele economie zou ontregelen. Een instelling die niet failliet mag gaan, moet genationaliseerd worden. Anders zijn winsten geprivatiseerd, maar verliezen gecollectiveerd.

Momenteel komt nationalisatie pas ter sprake als een bank (bijna) failliet is. Zo heeft de Nederlandse belastingbetaler met respectievelijk 30 miljard en 3,7 miljard euro ABN Amro en SNS gered door nationalisatie, toen geen enkele private financier er geld in wilde steken. ING is met een kapitaalinjectie van 10 miljard euro op kosten van de belastingbetaler van een faillissement gered. Gevolg voor de overheid was dat de overheidsschuld in 2008 steeg van 45 naar 58 procent en in 2013 doorstijgt naar 74 procent. Bankiers hebben (naar nu blijkt ten onrechte uitgekeerde) bonussen niet hoeven te retourneren. Bonussen van bankiers zijn bezuinigingen voor burgers. Hier is vooral van belang dat bonus bij winst maar geen malus bij verlies leidt tot risicovol gedrag van bankiers. En dus beleggen bankiers andermans (spaar)geld in vastgoed (SNS), rotte hypotheek-pakketten (ING) of private equity (ABN Amro).

Om risicovol beleggen door banken tegen te gaan, worden in de genoemde commissies allerlei maatregelen besproken. Die zijn vaak al eerder beproefd, maar bleken toen het echte probleem niet op te lossen, namelijk dat een instelling die niet failliet mag gaan, en dus altijd gered wordt met belastinggeld, een ingebouwde prikkel heeft om te risicovol te beleggen en zich daarbij door wet noch moraal tegen laten houden. De echte oplossing is om alle banken te nationaliseren. Dit gebeurt nu pas als een bank failliet is, en dan ook nog eens halfhartig: wel de risico's voor de belastingbetaler maar geen balkenendenorm voor bankiers. Wij bepleiten volledige en preventieve nationalisaties.

Dit betekent een majeure beleidswijziging die ongetwijfeld veel weerstand en bezwaren zal oproepen. Inhoudelijk zijn de bekende bezwaren echter onvoldoende zwaarwegend. Ten eerste sluit nationalisatie niet uit dat banken op afstand van de overheid staan, zoals het succesvolle Noorse Sovereign Wealth Fund aantoonst. Ten tweede is nationalisatie in veel sectoren al praktijk, zoals bij onderwijs en defensie, of is er sprake van een vergaande regulering door de overheid, zoals in de zorgsector, zonder dat dit tot slechte resultaten leidt. De Postbank en de Nationale Investeringsbank functioneerden goed totdat zij geprivatiseerd werden.

Ten derde wordt veelal gesteld dat topbankiers of banken naar het buitenland vertrekken. Zogenaemde topbankiers zijn echter niet waard wat zij verdienen. Hun vertrek is dus geen probleem.

Uit onderzoek van Dirk Bezemer blijkt dat de helft van bankbalansen inmiddels bestaat uit speculatief, niet-productief krediet. Het is beter als dat dit soort financiële Tjernobyts niet in Nederland staan. Dat neemt niet weg dat essentiële kredietverlening - ten dienste van de reële economie - in Nederland onverkort geborgd moet zijn. Dat kan alleen als er voldoende financiering is.

Daartoe moet de overheidsgarantie beperkt worden tot banken die ook onder zeggenschap van de staat staan en die geen financiële bellen blazen. Geen garantie zonder zeggenschap. Wie dat geen nationalisatie wil noemen, kan het good governance noemen. In beide gevallen komt een einde aan de perverse en economisch schadelijke afwenteling van private risico's op de belastingbetaler.

Bastiaan van Apeldoorn is universitair hoofddocent aan de VU. David Hollanders is postdoc onderzoeker aan de UvA. Harrie Verbon is hoogleraar openbare financiën in Tilburg.